ההחזירה למקום שיראנה אינו חייב לטפל בה, נגנבה או אבדה חייב באחריותה. מאי נגנבה או אבדה לאו נגנבה מביתו ואבדה מביתו? לא, ממקום שהחזירה, והא קתני אינו חייב ליטפל בה? א"ל הכא במאי עסקינן כגון שהחזירה בצהרים ותרתי קתני והכי קתני החזירה שחרית (למקום שיראנה) (א)(ושכיח) דעייל ונפיק וחזי לה אינו חייב ליטפל בה, החזירה בצהרים (למקום שיראנה) דלא שכיח דעייל ונפיק דלא חזי לה ונגנבה או אבדה חייב באחריותה. איתיביה *לעולם הוא חייב עד שיחזירנה לרשותו מאי לעולם לאו אפילו מביתו, ש"מ בשומר שכר דמי? [א] א"ל מודינא לך בבעלי חיים דכיון *דנקטי להו ניגרא ברייתא בעי נטירותא יתירתא. איתיביה רבה לרב יוסף השב *אין לי אלא בביתו, לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מכל מקום מאי לגינתו ולחורבתו אילימא לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת היינו ביתו, אלא פשיטא לגינתו שאינה משתמרת ולחורבתו שאינה משתמרת, ש"מ כשומר חנם דמי, א"ל לעולם לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת ודקא קשיא לך היינו ביתו הא קא משמע לן דלא בעינן דעת בעלים כדרבי אלעזר *דא"ר אלעזר הכל צריכין דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה שהרי ריבתה בו תורה השבות הרבה, א"ל אביי לרב יוסף ואת לא תסברא דשומר אבידה כשומר חנם דמי והא *אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל, ואי ס"ד שומר שכר הוי אמאי משלם תשלומי כפל, קרנא בעי שלומי? א"ל הכא במאי עסקינן כגון שטוען טענת לסטים מזויין, א"ל *ליסטים מזויין גזלן הוא? א"ל שאני אומר לסטים מזוין *כיון דמיטמר מאינשי, גנב הוא. ~~איתיביה~~

לא

לאבידה
הבעלים
של שומר האבידה
ודינו כשומר שכר, שחייב על גניבה ואבידה
דשכיח
של השומר
דח"ב אגניבה
רבה
רש"י
דברים כב
רב יוסף
דשומר שכר
רב יוסף
דין של ר' יוחנן
שומר האבידה
ובטענת אונס פוטר נפשיה
אביי
וכפל שייך רק בגנב
ומשלם כפל
מקשה על תשובת רב יוסף

תורה אור

ספוירס. לאבידה: **למקום שיראנה**. בעליה: שומר חנם פטור מגניבה ואבידה ושומר שכר חייב בפ' השואל (ב"מ דף צג:): **שפרים**. שכיח אינש בביתיה אבל בצהרים מצוי במלאכתו בשדה: **עד שיחזירנו לרשותו**. של בעלים: **מאי לעולם לאו אפילו**. הניחה מולא בביתו וקתני חייב: **מודינא לך**. באבידת בעלי חיים דחייב המולא בגניבה ואבידה ולאו משום שכר מלוה אלא משום דגניבה ואבידה דידהו פשיעותא *היא: **דכיון דנקטו נגרי ברייתא**. כיון שראה שמלומדות הן ללאת בעי נטירותא יתירתא ואפי' הוי שומר חנם חייב אבל שומר אבידה דמטלטלי פטור מגניבה ואבידה: **נגרי**. פסיעות: **השב**. השבה מעלייתא משמע: **לגינתו ולחורבתו מנין**. דסגי ליה למולא בהשבתו לגינתן דבעלים: **הכל צריכין דעת בעלים**. גונב וגוזל או אחד מארבעה שומרין שהחזירו צריך להודיעו לבעלים ואם לא הודיעו חייב המחזיר באחריותן: **טוען טענת גנב**. לפטור עצמו ע"י גנב שטוען נגנבה הימנו האבידה שמלאתי ונמלא שבידו הוא משלם תשלומי כפל כגנב עצמו דדרשינן בפרק מרובה (לקמן דף סג:) ואם לא ימלא הגנב אם לא ימלא כמו שאמר אלא הוא עצמו גנבו וכתיב בתריה ישלם שנים אי אמרת בשלמא שומר אבידה כשומר חנם דמי משום הכי משלם כפל דהוי בעי למפטר נפשיה בטענת גנב: **קרנא בעי שלומי**. מעיקרא כי טוען נגנבה הוה מחייב נפשיה לשלומי קרנא: **טוענ לסטים מזויין**. גנב מזויין נטל הימנו בחזקה דקא פטר נפשיה בטענת אונס: **לסטים מזויין גזלן הוא**. ובטענת אונס פטר נפשיה, וכפל בטוען טענת גנב הוא-דכתב ביה רחמנא (דכתיב) וגונב מבית האיש (שמות כב): **גנב הוא**. ומשלם כפל וכן הפוטר עצמו בטענת לסטים מזויין ולענין חיוב לא מיחייב שומר שכר עליה אם אמת אמר דהא אנים:

לא

מלוה קעביד ולכל הוי כשומר שכר והא דבעי לאוקמא פלוגתייהו בדרבה ורב יוסף והוי רבה כר"א שהוא שמותי ועוד קאמר לימא דרב יוסף תנאי היא ומסיק דרב יוסף כתנאי עלמא ומשמע דרבה ודאי תנאי היא ואינו יכול להעמיד אלא כר"א ולא כרבי עקיבא דאי לרבי עקיבא ודאי הוי שומר שכר אי אפשר לומר כן דעל כרחך לרבה אפי' לרבי עקיבא שומר חנם הוי דבאלו מליאות (ב"מ דף כט: ושם) לרבה לא הוי לרבי טרפון דמתיר להשתמש אלא שומר שכר א"כ לר"ע לא הוי אלא שומר חנם לכך נראה דרבה לא יעמיד כלל פלוגתייהו בשומר אבידה אלא יאמר דלכולי עלמא שומר חנם הוי ופלוגתייהו בדשמואל דר"ע אית ליה דשמואל אבד קתא דמגלא אבד אלפא זוזי ור"א לית ליה דשמואל ורב יוסף כי מוקי פלוגתייהו בדשמואל לא קאי רבי אליעזר כוותיה שהוא פוטר את המלוה באבידה אף מדמי המשכון ולכך מוקי פלוגתייהו בשומר אבידה והוי כר"ע וקאמר לימא דרב יוסף תנאי היא דרבה ודאי לאו תנאי דמוקי פלוגתייהו בדשמואל ומסיק דכולי עלמא אית להו דרב יוסף כו' והא דתנן בשבועות (ד' מג: ושם) סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה דמשמע שחייב לשלם המשכון כשאבד מיירי שאבד בפשיעה לרבה דאמר שומר חנם הוי:

לא ממקום שהחזירה· ואפילו שומר חנם חייב דפושע הוא:

לעולם הוא חייב עד שיחזירנה כו'· היא סיפא דברייתא דלעיל בתוספתא דב"מ (פ"ב ע"ש) והכי דייק מינה שפיר דחייב בגניבה ואבידה קאמר:

אמר ליה מודינא לך בבעלי חיים דכיון דנקטי להו נגרי ברייתא כו'· וכגון שנגנבה באותו ענין שנגרי ברייתא גרמו לה להגנב ולעיל לא אסיק אדעתיה האי שינויא דהשתא מצי למימר דנגנבה או שאבדה דלעיל מביתו קאמר אי נמי הך סיפא אאבידה דוקא קאי שניגרי ברייתא גרמו לה להאבד אבל לענין גניבה פטור שאין גורמין לה ליגנב ומשום הכי ברישא דקתני בהדיא נגנבה לא מצי לשנויי הכי:

קרנא בעי לשלומי· וכיון שחייב עצמו לשלומי בשויו אפילו נמלא שגנבו פטור מכפל:

אלא לגינתו שאינה משתמרת. פי' (ב) אלא ברות מגויה וש"מ כשומר חנם דמי דכלתה שמירתו:

כגון שטעט טענת לסטים מזויין· תימה אמאי מוקי לה בלסטים מזויין ודחיק למימר דגנב הוא לוקמיה כגון שטעט טענת גניבה באונס שנגנבה ממנו באונס גדול כגון שאמר כספים בחפירה בקרקע שאי אפשר לגנבם אלא במחילות תחת הקרקע דהוי אונס כליסטים מזויין או אם בא עליו חולי של טירוף הדעת או שינה נפלה עליו באונס או אונס אחר שאינו יכול לשמור ולרבה דפטר בסוף הפועלים (ב"מ דף צג:) על בעידנא דעיילי אינשי או דנס בעידנא דניימי אינשי משכחת כפל שטוען טענת גנב בעידנא דעיילי או בעידנא דניימי אינשי ולהנהו אמוראי דפליגי עליה התם מ"מ משכחת כדפרישית ומיהו איכא למימר דהכא לא חייש כיון דמשני שפיר בלסטים מזויין וס"ל דגנב הוא ובסמוך נמי אברייתא דפריך לא אם אמרת הוה מצי למימר נמי וליטעמיך דגזלן הוא אלא תקשי לך דמליט שומר שכר משלם כפל בטוען טענת גנב באונס אך בההוא ק"ו דאין עליו תשובה קשה דבפרק השואל (ב"מ דף נה.) מסיק עלה דקסבר האי תנא לסטים מזויין גזלן הוא ומה בכך אכתי יש עליו תשובה דמה לשומר שכר שכן משלם כפל בטוען טענת גנב באונס ואין לומר דכיון דגניבה באונס לא שכיח לא חשיב פירכא אבל לסטים מזויין שכיח טפי דבכמה מקומות פריך מחומרות דלא שכיחי ועוד אע"ג דלא שכיח יכול לטעון כן ונראה לר"י דכיון שחייב הכתוב שומר שכר בגניבה וסתם גניבה קרובה לאונס כדאמרינן בהשואל (שם) סברא הוא דבכל ענין שתהיה הגניבה יתחייב מגזרת הכתוב אפילו באונס גמור ואף על גב דבלסטים מזויין דהייט שביה דקרא פטר בו הכתוב אף על פי שאין אונסו גדול יותר ודוחק [ועי' תוס' ב"מ מג· ד"ה אמר שמואל]:

לא

מסורת הש"ס

[תוספתא דב"מ פ"ב]

[תוספתא שם]

[לקמן קיח:]

ב"מ לא. ע"ש חולין סו·

ב"מ לא.

לקמן סג. קו:

[ב"מ כב. נה.]

[לקמן שם:]

*עי' תוס' דה אמר שמסביר ענין זה

* דשומר שכר הטוען נגנב אינו חוסך לעצמו תשלום

עין משפט נר מצוה

לא א ב ג ד מיי' פי"א מהל' גזילה ואבידה הלכה יד טו ועיין במ"מ סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף א:

לב ה מיי' פ"ד מהל' גניבה הלכה י ועיין שם ופ"א מהלכות גזילה ואבידה הלכה ח סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנה סעיף א:

לג ו מיי' פי"א מהלכות גזילה ואבידה הל' טז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף א:

לד ז ח מיי' פ"ד מהל' גניבה הל"ד (וטוש"ע ח"מ סי' שנב):

לה ט מיי' שם פ"א הל' ג סמג עשין עא (טוש"ע ח"מ שם):

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דשכיח דעייל ונפיק: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' פי' שאינה משתמרת אלא פרות מגוים:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' א"ל מודינא כו'. נ"ב וגירסת הרמב"ם (א"ל) ההוא (בבע"ח) כו' ור"ל דמיירי ג"כ ממקום שהחזירה אבל הרא"ש כתב כגירסא שלנו (ועבהגר"א סימן רסז ס"ק ה' ומש"ש ועוד דקאמר משמע דידוע דמשתעי' בב"ח היאך פשיטא ליה כ"כ. עיין בתוספתא פ"ב דב"מ כמוצא בהמת חבירו חייב כו' לעולם כו' ועתוס' כאן ד"ה לעולם כו'):

נושא
הגדרת
ליסטים מזוין
גנב - או - גזלן
נ"מ לגבי כפל בשומר שכר הטוען הכי
מבנה
◇ קושיות על הנסיון להגדיר ליסטים מזוין (דהוי אונס) כגנב ודכך שומר שכר הטוען הכי בשקר ישלם כפל